

tors romans, sinó que en l'Antiguitat no se'n troben a penes testimonis i són de data ben tardana: *caespitare* en el Pseudo-Quintilià, *incaespitator* 'ensopegaire, (cavall), que hi té tendència' en un escoli de Servi; de tota manera degué estendre's aviat molt generalment, car no solament apareix en fonts lexicals ja antigues del baix llatí (Hugutio, Glosses) sinó que és bé comú d'escriptors cabdals de l'Edat Mitjana, fins Dante en el *De Vulgari Eloquio*: «ne forte humorum nitio gravata virtute, in cenum *caespitare* necesse sit» (II, iv, 4; O. C., ed. Soc. Dantesca), que Marigo (p. 322) explica com a «cadere incespicando».

Més que això interessa veure que el mot no ha mancat de prolongació en romànic, especialment en italià, on *incespicare* 'ensopegar' ens interessa més que més pel fet d'haver pres un prefix i un sufix iguals als del nostre *encepegar*. No és el mot de l'italià més normal, que aquest ha estat sempre, i sobretot ara, (*in*)*ciampicare*, *inciampare*, però és generalment conegut, de to un poc més rellevat, però pertanyent encara a la llengua viva i general del país (present *incespico*), «dare o impigliarsi colle punte dei piedi in qualche inciampo», p. ex. *ha incespicato in uno scalino, in un ciottolo, in una frasca; incespicò e cadde* (Petrocchi, sobre la ratlla), i també figuradament *incespica leggendo, incespica nell'italiano*; d'ús seguit des de Boccaccio i amb algunes variants antigues poc usades: *caespicare* (S. xv...), i en particular *incespare*, avui desuet però usat pel Petrarca i el Tasso, i que ens interessa per tal com mostra que encara més que d'una herència del llatí antic tot això constitueix un derivat de les prolongacions de CAESPES, que s'ha anat renovant o refent en el curs dels segles romànics, partint especialment de l'it. *cespo* 'mata, arbust, brolla'.

Fora de l'italià, si no és en algun parlar reto-romànic i potser un fr. ant. *cester* ben poc conegut (cf. *FEW*, s. v. *caespes, -icare*), i molt necessitat de comprovació, no hi ha cap descendència romànica segura. Ho supleix, però, la seguretat de la descendència italiana. I una antiga base *(IN)CAESPICARE s'hauria pogut reduir perdent la -s- per dissimilació de sibilants, puix que hem arribat a la seguretat que *escopir* prové d'EXCO(N)SPUERE, i la semblança de la combinació fonètica és tan gran entre els dos casos (SP pretònic i entre vocals en tots dos),¹² i encara no manca algun altre cas d'eliminació dissimilatòria comparable. No discutirem, doncs, que l'etim. INCAESPITARE, -ICARE > *encepegar* és ben possible.

En trobaríem encara alguna confirmació? En aquest sentit hi ha una variant que fa impressió, en un pasatge de Desclot: «En Ramon de Moncada seguí la senyera --- e el caval *enseptà* e caec en la pressa, qui era molt gran, e aquí morí» (§ 36, *NCL*, II, 105.6).¹³ ¿No podria, doncs, això, ser el resultat de la dissimilació explicada exercint-se damunt la forma llatina INCAESPITARE, que hauria perdut la -s- ben d'hora, i llavors *INCEPITARE amb síncope primerenca, abans de sonoritzar-se la -r-, *enceptar* (cf. potser *dissabte, sobtar*, etc.)?

Però aquí sí que sorgeixen objeccions ben fortes, i no solament les que causa la -s-, perquè és ben difícil de concebre una síncope antiga intervenint després d'una dissimilació tardana i de tipus tan extraordinari. La desconfiança es multiplica quan veiem que els altres mss. de Desclot porten el normal *encepegar*, en particular els usats per l'ed. Buchon i l'excel·lent ms. de París (que cita el *DBal.* precisament en aquest passatge, i portant-hi la forma *encepegà*).¹⁴ Que la forma *enceptar* per 'ensopegar' ha existit semblaria que no n'hàgim de dubtar, per més que no reaparegui més que en uns proverbis aràbics (S. XIV?), de data i provenença molt incerta que sol citar Balari (no sabem d'on els tragué).

Fora d'això amb la forma *enceptar* no apareix enlloc sinó un homònim: com a adaptació irregular i ocasional del cultisme *exceptar, exceptuar*, veg. cita de l'*Arbre de Ciència* de Lull en *AlcM*, i potser també en el *Tresor dels Pobres* (S. XIV).¹⁴ D'altra banda també fóra estrany que hi hagués hagut prolongació catalana de la forma llatina antiga CAESPITARE, amb -ITARE, quan fora d'això solament va quedar -ICARE.¹⁵ En conclusió crec que hem de prescindir d'aquest hapax *enceptar* d'un ms. de Desclot, i admetre que es tracta d'una forma alterada del conegut *encepegar* per contaminació d'*enceptar* 'exceptuar' i dels verbs (tots ells més o menys connexos), *sobtar, reptar, (re)captar, botar*, etc.

Fins i tot sense gaires confirmacions, i admetent aquelles reserves, cal reconèixer que aquesta equació etimològica cat. *encepegar* = it. *incespicare* no manca de versemblança.

Com que la derivació de CIPPUS resta tant o més defensable,¹⁶ hem arribat en l'etimologia d'aquest mot a una situació de dubte inconclús, de la qual veig tantes menys perspectives de treure-la en tant que no es tracta d'un cul-de-sac sinó de diverses solucions defensables i sobretot dues de molt sostenibles i no subjectes a objeccions gaire sòlides. No em sembla, però, gaire inversemblant que totes dues tinguin una part més o menys considerable de veritat: en el sentit que una neo-formació *en-cep-egar* es veié reforçada per alguna aportació d'un **encespegar* congènere del mot d'Itàlia i més o menys supervivent (potser sense dissimilació de la s) en el català preliterari. Ni tan sols descartaria del tot que la influència d'un **çop* 'coix' germà del tipus *zoppo* italo-hispànic hi aportés també alguna contribució (almenys en el sentit d'ajudar a la labialització *ep > op*): la realitat d'aquesta és, però, almenys problemàtica.

DERIV.: *Ensopec, encepec* [S. xv, en el considerable poeta Miquel Stela: «vós, qui tras mi devallàreu la costa, / mos *ensepechs* yo-us prech que no veçau», 91; «car tots romanien - catius, en penyora, / d'aquell primer jorn - que Adam pres l'*entech*; / mas, des que lo món - en creu vos adora, / del seu *ensopech* / romanen tots ara - en gran assocech», c. 1500; ¹⁷ *ensa-pech* «offendiculum, offensio», *DTol.*, 1640]. *Ensopegada* [1803, Belv.; Verdager, supra] sembla tenir un sentit com +'grop, bola de menjar mig dura': «vam